

ZAZANA

ZAZA DİLİ, KÜLTÜRÜ VE TARİHİ DERGİSİ PÊSEROKA ZON U KULTUR U TARİXÊ ZAZAYAN

*“Ez nêşkana zûran û hîleyanê şuma de şêra sera, uno mi rê bî derd.
Mi zî şuma vera çok nêda erd, wa şuma rê zî uno bibo derd.”*

SEYÎD RIZA (1862 - 15.11.1937)

NAMËV MEYWE U ZERZEWATŌ

MIRV
(ARMUT)

UNGÜR
(ÜZÜM)

TUYË TELİYİNİ/TU DIRRIK
(BÖĞÜRTLEN)

SIMZ
(ALIÇ)

GILBORİ-GILABORİ
(FRENK ÜZÜMÜ)

SİR
(SARIMSAK)

SUNG
(MANTAR)

TELYË HERİ
(EŞEK DİKENİ)

KEKVİLİ(VASËKEKAN-KEKVAŞ
(PAPATYA)

ĞELE
(BUĞDAY)

ZAZALAR DENİNCE AKLA İLK GELEN MEYVE NEDİR? DİYE SORULACAK OLURSA, BUNUN CEVABI TARTIŞMASIZ ÜZÜM OLACAKTIR KUŞKUSUZ.

Çermik, Çüngüş, Eğil, Dicle, Hani, Genç, Alacakaya, Palu, Sivrice, Arıcak, Siverek, Gerger, Ergani gibi Zaza yerleşim yerlerinde ağırlıklı olmakla beraber genel olarak Zazaların yaşadıkları diğer bir çok yerde de bağcılık ve üzüm ön plandadır.

Ortağ: İrfan HOCAOĞLU

Masre: Ungür pelixneni, awa ungür u ardon reyra giréneni. Peyni da ini güri dı, bastéx, hellawi, helaw, kesme, sincıqi... vrazéni. Masre hinya zaf payızo wertidi (eylül-ekim) himbeno. Tay cayandı masre yew aşmı dewom beno. Zazayandı masre yew güreo ke fekveranédiyeno. Zaf mühimo. En edeto verénonrawo, him zi en kokino.

HAQÊ MILETO ZAZAY

Hakkı ÇİMEN

TELEVIZYONÊ TIRKI U KURDU

Zofê hermeti u zofê mordemê Zazaê ke lawiku vane, sone televizyonunê Tirkî ya ki iyê Kurdu de vecine. Yi televizyonu de Zazaki muzik virazene. Hama ni hermeti u ni mordemi seweta zon u kamiya Mileto Zaza uza qesey nêkene. Zon u kamiya miletê ma yi televizyonu de niane ra zon. Serva senik peru zon u kamiya miletê ma inkar kene. Ni wazene ke rew wayirê nam u san be. Zerê naynu seweta zon u kulturê ma nêvêseno.

Mesela, Zazaê Eleviye ke "Yol Tv" de vécine, yi zonê Tirkî de eve Eleviyeni mileto Zaza inkar kene. Ni Zazaune Elevü kene Tirk.

Iyê ke televizyonê Kurdu de vécine, yi ki Kurdu ra daha radikal eve qurcêni (kürtçülük) kene. Mileto Zaza her hetu ra inkar kene. Ni ki wazene ke Mileto Zaza Kurd kere.

Xeylaê sinatkarê Zazaunê Sunni u ki mileto Zaza ya Sünni İslami re, ya ki milliyetçeniya Kurdu (Kurmanc, Qur) re kene qirvan.

Yularê ni sinatkaru (!), Tirkî u Kurdu dest de ro. Tirkî u Kurdi naynu ho rê danê gurenayis. Dae ra ni sinatkarî (!) nêbenê wayirê nam u sani. Nêbenê dewleti. Çi ke organizasyonê Tirkî u iyê Kurdu nêverdanê ni girs bê, sinata ho avê berê.

Çike her vas ancax koka ho sero roeneo, beno kewe, toxim dano. Koka zu mileto de bin sero kêş avê nêsono. Yane koka zu mileto de bin sero ison nêbeno sinatkaro girs, nêbeno dewleti, nêbeno wayirê nam u sani.

HETÊ ASIMILASYON RA TESIRÊ TELEVIZYONU

Ewro cae ke mesela televizyonê Zazaki bena ra, zofe Zazay nia vane:

"Falan radon, filan televizyon rindo. U televizyon de muzikê zonê ma ki vêzino."

Tavi yi, radon u televizyonunê Kurdu u iyê Tirkî'rê vanê. Nia milletê ma, televizyonê Kurdu u iyê Tirkî'rê wayir vêzino. Nia Mileto Zaza yi televizyonu de nia dano.

Filozof u nostxê Almanu Bertol Brecht, zu hêkatê ho de qurmêwelê (solucan) u saydarêmosu (balıkçı) nia dano ve qesey kerdene:

Saydarêmosu: "Ma ve xêrdi Qurmêwelê!"

Qurmêwelê: "Xêr ve silamet Saydarêmosu."

Saydarêmosu: "Ewro hewa zof rindeko. Bê piya şimê mosu pêbrî?erimê!"

Wendoxê delali, sîma taxmin kenê ke, ita kam beno ve werêdê mosu, kam mosu seweta werdê ho pêcêno.

Tavi ke, saydarêmosu, qurmêwelê keno ve olta ho ra, erzeno uwe. Moseo ke vêsano, wazeno ke qurmêwelê boro. Hama zofe rey gaçikê olta ra darde beno, can dano. Nia qurmêwelê beno ve werdê moşi. Mose ki beno ve werdê saydarêmosu.

Zaza eke seweta Kurdu u Tirkî gureene, durimê dinu ki zofe rey u zofe cau de zê iyê qurmêwelê u iyê moşiyo.

Televizyonê Kurdu u iyê Tirkî, sinatkarunê Zazau zê qurmêwele kenê ve olta ho ra, benê televizyonunê ho dê vezenê sahna. Mileto Zaza, na sinatkaru dê niadano, muzikê dinu gos dano, sa beno. Milletê ma endi nia her daim televizyonunê Kurdu u iê Tirkî'de nia dano. Museno na televizyonu, beno müptela na televizyonu. Waxtê ho na televizyonu şer kerdene ra viarneno ra. Waxte ra têpiya sinatkarê Zazaê ke na televizyonu de lawuku vanê, çimê milletê ma de endi ya benê Kurd, yak i benê Tirk. Zazaê ke nia televizyonunê Tirkî u iyê Kurdu'de sinatkarunê Zazau şer kenê, naynu ra taê waxte ra têpiya ya ho Tirk, ya ki Kurd vinenê.

Çike:

Na sinatkarî raşti rolê qurmêwelê kay kenê. Çituri ke qurmêwelê işta mosu keno ra, yi ki işta mileto Zazay televizyonê Kurdu şerkerdene re kenê ra. Politikaciye (saydarêmosu) Tirkî u iyê Kurdu nia milletê ma

bêwayiri oncenê televizyonunê ho. Yi sinatkarunê Zazau kenê yem (alet). Eve na yem mileto Zaza oncenê televizyonunê ho. Mileto Zaza, nia beno ve werdê asimilasyonê Tirkî u iyê Kurdu.

Her Zazao ke zon u kulturê ho ra haskeno, gune her ca verva na sinatkaru vê iyo. Heno ke na sinatkarî zon u kulturê ma seweta pirtike peru merose. Miletê ma merose.

MA KE MÜDAHLE NÊKERD

1. Ma ke müdahale nêkerd, kamiya milliya Zazau bin nêcêna. Çike mileto Zaza propaganda Khuru u iyê Tirkî ra nêxeleşino. Nia kulturê mileto Zazay beno ve iyê Tirkî u iyê Kurdu.
2. Zazay zu nêbenê. Nêbene zu milet. Nia camati u partiye mileto zazay nêvira?ine.
3. Televizyonê Zazau nêvirazinê. Mileto Zaza nêşikino ke, televizyonunê ho virazo. Mileto Zaza nêşikino televizyonunê ho dê Zazaki gosdo. Dina eve zonê ho zer kero.
4. Nêşriyatê Zonê Zazaki nêvirazinê, nêzêdine. Zazaki de kitavê mektevu nêvirazinê. Mileto Zaza besênêkeno Zazaki bimuso, bîwano, qesey bikero.
5. Ma ke müdahale nêkerd zon u kulturê Zazau roze ve roze beno ve bêwayir. Roze yena ke Zazaki mîreno. Zazay asimile benê. Taê benê Tirk, taê ki benê Kurd.
6. Zon u kultur ke merd, qiymetê itiqati ki (Sunni ya ki Elevi) nêmaneno.

Dae ra heř nêfêro Zaza gune her ca seweta haq u huquqê miletê ho mücadale bikero. Dewlete ra her hetu ra haqunê mileto Zazay biwazo.

HAQA TELEVIZYON

Mileto Zazay re Zonê Zazaki de cia televizyonî lozime. Ancax eve televizyonunê Zazaki meselê miletê ma yenê ra zon. Zon u kulturê mileto Zazay ancax eve televizyonunê Zazaki xele?ino, hem ki avê sono. Zonê Zazaki de televizyon vira?ay mileto Zaza beno zu. U waxt televizyonê Tirkî u iyê Kurdu nê?ikine ke miletê ma asimile kere.

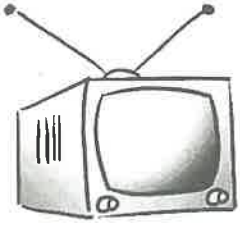
ZAZAKI KEWT MEKTEVU

Dugela Tirkîya çituri ke sera 1923 de viraziye, zon u kamiya miletê ma inkar kerd. Miletê ma tertele kerd. Ora dîma rusna surgin. Her ca taqir kerd. Zazaki eve qanun kerd ve yasaq. Sae ke na zulum senik bi, heto bin ra ki camat u partünê Kurdu adir kerd ve miletê ma ver. Kurdu ki miletê ma yinkar kerd. (Hona ewro ki zon u kulturê ma re heqeret kene.) çepçüne Kurdu u Tirkî u iyê Hermenü zof goniya miletê ma lite. Hama hiris sera peene de roşberê mileto Zazay zof rind gureay. Miletê ma her hete ra müdafaa kerd. Zazaki dergi, qezentey u kitavi viraşti. Zazaki kewt ve üniversitunê Tirkîya. Taê mektevunê Tirkîya de nika dersa Zazaki esta.

Hama hona zof kar esto. Miletê ma rê camati, partiye siyaseti u televizyonî gune viraziye. Ni zof karê girziye. Seweta na kar gereke Zazaê Elevi ve Zazaê Sunni ra piya biguree. Henio ke mileto Zaza zu bo. Ancax mileto Zaza ke bi ve zu zikime camatu, partiunê siyaseti u televizyonu virazeme.

Dugela Tirkîya, gereke ferq wertê miletunê Anatoliya mekeru. Anatoliya de teyina Kurd weziya ho nêramene. Teyina seweta Kurdu demokrasi nêbeno. Dae rao ke dewlete gune 'Kürt açilimi' vatene caverdo. Anayasa newede demokratik virazo. Haqunê peroyine miletunê Anatoliya qebul bikero. Çike miletê Anatoliya pêro ahaliye dugela Tirkîyae. Pêro vergi dane dewlete. Pêro dewlete re eskeriye kene.

Hama Mileto Zaza gune dewlete ra haqune ho biwazo. Seweta haqune ho eve demokrasi medeni lez bikero.

ZAZA HALKININ HAKLARI

Hakkı Çimen

TÜRK VE KÜRT TELEVİZYONLARI

Hali hazırda bir hayli Zaza insan, Türk ve Kürt televizyonlarında boy gösterip Zazaca müzik yapmaktadırlar. Ancak bu kişiler Türk ve Kürt televizyonlarında Zaza halkının adını (etnik kimliğini) anmıyorlar, Zaza halkının içinde bulunduğu durumu o platformlarda dile getirmiyorlar. Az bir ücret karşılığında o televizyonlarda Zaza halkını inkar ediyorlar. Hakikatinde bu kişiler Zaza Dili ve Kültürünü sevmiyorlar. Zaza Kültürünü ucuz satarak çabucak ünlü ve zengin olmak istiyorlar.

Mesela, Yol Tv. de Zazaca/Türkçe şarkı söyleyen Zaza kökenliler, Türkçe Dili'nde alevicilik yaparak Zaza halkını inkar ediyorlar. Bunlar Alevi Zazalarda Türkleşmeyi hızlandırıyorlar.

Aynı şekilde Kürt televizyonlarına çıkan Zazalar da, Kürtten daha radikal kürttö davranarak halkımızı her bakımdan inkar etmekteydiler. Bunlar da Kürtleşmeyi hızlandırıyorlar.

Bir hayli Sunni Zaza da ya Sunnilik aşkına ya da kürttöüllükle Zaza halkının varlığını inkar etmekte ve Zaza değerlerini Sunni inanca ve kürttöüllüğe peşkeş çekmektedir.

Bu Zaza televizyon konuşmacısı veya sanatçıları(!), Türk, Kürt ve şu anda liberal davranmakta olan Sunni İslam'ın kontrolünde çalışıyorlar ve neticede Türk ya da Kürt siyasetine hizmet etmektedirler.

Maalesef bu xısmekarlar hiç bir zaman ünlü sanatçı olamaz ve zenginleşemezler. Çünkü bunları kendi hedefleri için çalıştıran Türk ve Kürtlerin, Zazaları geliştirme şeklinde bir programları yoktur.

Çünkü her bitki kendi kökü üzerinde yeşerir, boy verir, tohuma gebe olur. Başka bir milletin kökü üzerinde kimse gelişemez. Yani yabancı bir halkın kökü üzerinde yeşermeye çalışmak, ünlü, zengin ve mutlu bir insan olmak maalesef mümkün değildir.

TELEVİZYONLARIN ASİMİLASYONCU TESİRİ

Zaza televizyonundan söz edilince bazı Zazalar: "*Falan filan televizyon iyidir. O televizyonda Zazaca müzik de yapılmaktadır.*" diyorlar.

Tabii onlar Türk ya da Kürt televizyonunu kastediyorlar. Bu televizyonlara sahip çıkıyorlar. Bu şekilde Kürt ve Türk televizyonlarını seyr eden Zazaların sayısı artıyor.

Alman filozofu ve yazarı Bertolt Brecht, bir hikayesinde solucan ile balıkçiyi şöyle konuşturuyor:

Balıkçı: "*Merhaba, Solucan Ağa!*"

Solucan: "*Merhaba Balıkçı Bey!*"

Balıkçı: "*Bugün hava çok güzel. Gel seninle balık avlamaya gidelim!*"

Sevgili okuyucular, bu hikayede kimin kimi yiyeceğini tahmin edersiniz.

Tabii ki balıkçı, solucanı oltasının kancasına takacak ve balık tutmak üzere suya atacaktır.

Aç olan balık, oltanın kancasını asılı solucanı yemek isteyecektir. Ancak balık, karnını doyurmak isterken çoğu defa kancaya takılarak can verecektir. Solucan balığa ve balık da balıkçıya yem olacaktır.

Türk ve Kürtlerin siyasi amaçları için çalışan Zazaların durumu da çoğu zaman bu hikayedeki solucan ve balığın ki gibidir.

Türk ve Kürt siyasetçiler, Zaza sanatçıları(!), solucan gibi siyasetlerinin oltasına takıyor ve kendi televizyonlarında sahneye çıkarıyorlar. Amaçları, balıkçının avlamak istediği balık yerine Zaza halkını bu televizyonlara çekip avlamak (asimile etmek). Bu sanatçıların yaptığı Zazaca müziğini dinlemek isteyen Zazalar zamanla bu televizyonlara müptela olacaklardır. Bu televizyonlarda Zazaca müzik yapanlar, bu televizyonları seyr eden Zazalar tarafından zamanla Kürt veya Türk olarak algılanabileceklerdir. Bu televizyonların Zaza seyircileri, zamanla kendilerini Türk veya Kürt görmeye meyilli olabileceklerdir.

Çünkü: Bu sanatçılar hakikatten solucanın rolünü oynamaktadırlar. Türk ve Kürt siyasetçiler, bu solucanlarla geniş Zaza kitlesini balık olarak avlamak (asimile etmek) niyetindedirler. Zazaca müzik yapanlar da Kürt ve Türk televizyonlarında program yapan Zazalar da sadece yemdirler. Amaca ulaşmak için aletlerdir. Bunları çaresizce dinleyen Zazalar da zamanla ya türkleşecek ya da kürtleşeceklerdir. Bu sistematik Türk ve Kürt asimilasyonun saç ayaklarının en tehlikelilerindedir.

Dilini ve kültürünü seven her Zaza, Türk ve Kürt televizyonlarının

alet (solucan gibi yem olan) olarak kullandığı bu türden Zazaca müzik yapanlara karşı durmalıdır.

Çünkü bu sözde sanatçılar müziğimizi ve genel olarak kültürümüzü ucuza satmaktadırlar. Bunlar kendi ufacak çıkarları için halkımızı satmaktadırlar.

MÜDAHALE ETMELİYİZ

1. Eğer müdahale etmezsek, Zaza milli kimliği için şart olan milli bilinç duygusu oluşamaz. Çünkü Zaza halkı, Kürt ve Türk televizyonlarının propagandasından kurtulamaz. Müdahale etmezsek zamanla Zaza kültürü, Türk ve Kürt kültürlerinin yaşaması ve gelişmesi için malzeme olacaktır.
2. Zaza halkı birlik oluşturamaz. Zazalarda birlik oluşmayınca Zaza halkı dernek, siyasi parti gibi kurumlarını kuramaz.
3. Zaza radyo ve televizyonları kurulamaz. Zaza halkı kendi dilinde radyo ve televizyon programları dinleyip seyr edemez.
4. Zazaca neşriyat (dergi, gazete, kitap v.s.) çoğalamaz. Zaza Dili'nde okul kitapları yapıp basılamaz. Görsel yayınlardan mahrum olan Zaza halkı zamanla ana dilini unutmak zorunda kalabilir.
5. Biz müdahale etmezsek, zamanla Zazaca sahipsizleşebilir. Zaza halkı asimile edildikten sonra Zaza Dili ölebilir.
6. Dil ve kültürümüz öldükten sonra Alevi Zazalar için Aleviliğin ve Sunni zazalar için Sunniliğin bir kıymeti kalmaz. Çünkü bir halk, ana dili yaşadığı sürece vardır.

Bu nedenlerden dilini, kültürünü seven her Zaza, devletten Zaza halkının demokratik haklarını istemelidir. Her Zaza, Zaza halkının demokratik hakları için mücadele etmelidir.

ZAZA HALKINININ TELEVİZYON HAKKI

Zaza halkının acilen ağırlıklı Zazaca yayın yapabilen televizyon kanallarına ihtiyacı vardır. Halkımızın birikmiş birçok sorunları ancak Zazaca televizyon yayınlarıyla dile getirebilir, tartışabilir ve çözümler üretebilir. Zaza Dili ve kültürü Zazaca tv yayınlarıyla kaybolmaktan kurtularak gelişebilir. Zazaca tv yayınları, Zaza halkının kendine güven ve birlik duygusunu yükselteceğinden Zaza halkının asimile olmasını durdurabilecektir.

ZAZA DİLİ OKULLARA GİRDİ

Türkiye Devleti 1923 yılında kurulduktan hemen sonra halkımızın kimliğini ve dilini inkar etti. Halkımıza soykırım uyguladı. Sürgün etti. Son sekzen yıl zarfında da süreklili her yerde takip etti. Devlet kanun çıkararak Zaza Dili'ni de yasakladı.

Sanki bu zulüm yetmiyormuş, ardından Kürt örgüt ve partileri Zaza halkına baskı uygulamaya başladı. Bugün devlet yarım yamalak da olsa Zaza halkını inkar etmektен vazgeçti. Ancak şimdi Kürt örgüt ve partileri, geçmişte T.C. Devletinin yaptığı gibi halkımızı inkar ediyorlar.

Sözde devrimci Türk, Kürt ve solcu kılığında gizli saklı hareket eden Ermeni örgütleri halkımızın çok kanını emdi.

Ancak son otuz yıl zarfında Zaza aydınları iyi çalıştı. Zaza halkını müdafaa etti. Zaza Dili'nde bir hayli dergi, gazete, kitaplar yayınlanabildi. Zaza Dili, üniversitelere girdi. İçinde bulunduğumuz öğretim yılında bazı okullarda Zaza Dili derslerinin okutulmasına başlandı.

Ancak daha çok iş var. Halkımızın derneklere, siyasi partilere ve televizyon kanallarına ihtiyacı vardır. Bunlar en önemli ve büyük işlerdir. Bu işler için Alevi ve Sunni Zazaların beraber çalışmaları kaçınılmazdır.

Devlet, sınırları içerisinde birinci, ikinci, üçüncü sınıf halk uygulamasından vazgeçmelidir. Kürt Açılımlı söylemi terk edilmelidir. Devlet, Anadolu'nun tüm halklarına eşit mesafede durmalıdır. Tüm halkların demokratik haklarını, demokratik bir anlayışla yaparak vermelidir. Çünkü bu halkların tümü Türkiye vatandaşlarıdır. Hepsi devlete vergi veriyor, devlet için askerlik hizmeti yapıyor.

Ancak tüm bunlardan bağımsız, herşey ve herkesten evvel Zaza halkının kendi demokratik haklarını devletten talep etmesi gerekmektedir.

MANGA BORI

Roşan Hayig

Çakê beno cakê nêbeno, zew pi, zu may u zu zi keynay ci bena. Xeylê wext ravêreno ceniya nê mêrdeki mirena. No mêrdek viya, key nay ci zi seykur manena. No mêrdek merdenda ceniya xera sera fina zewzyeno ew na ceniya newi ra zi ci rê di keyney yenê dinya. Na dêmarriya(üvey anne) na keyner nay qe nêsinena u cirê tim geyrena mahney ki, hima xeletyênda werdi bivino u hima piro do ew cirê tahda bikero. Welhasil na dêmarri nay rê boll zilm u tahda kena. Wexto ki na nay u keynandê xoya risena çarri (çali toplama işi) nay rê leteyê, keynandê xo rê zi nanê u ruwen u toraqa dana. Wexto ki ninan rê kar dana, ay rê di qatê keynandê xo dana. Labirê wexto ki yeno werdeni, xoradayeni u geyrayeni ser, ê keynandê xo kena di qatê nay. Na keyneka neçari, nêseno ki hesê xo bikero ew timi dêmarriya xo ra derbiki wena ci. Na keynek zi xo rê dana piro sina gema mirdiya xo, bi veng xo rê bermena u derdanê xo rızzena. Mangeyênda ninana bori bena, wexto ki na bermena na manga zi sina çorsmedê ay di çerena. Rozê nê, didi nê, bi hefte u mengana na wina ramnena. Hirgi fina ki na bermena na manga bori yena nay kist u nay rê vana: "Derdê to çiçiyê, tiya çi mi rê nêvana"? Keynek zi bin ra heta ser, çi oxbeto ki ameyo nay serredi, ew tahdaya ki dêmarriya cirê kena, zu bi zu cirê rêze kena. Manga bori nay rê vana: "Mebermi! Ewra tepeya ez do pasti bida to u to rê yardım bikera" Dêmarriyer, pesmiya ki daya ci, manga bori a pesmi cawena, keyneki zi kena gındiki u rêseno. Bi no hesaba na keyneka seykur(öksüz) verdê ê warandê xo kar u barê xo qedinena. Wexto ki na keyneki verdê ê binan karê xo qedinena, adir kewno gandê dêmarriyeri, çiki wexta nêseno ci rê mahneyê bivino u piro do. Na mesela sera, dêmarri dana piro sina zu pirkeki heteki u mesela ci rê vana. Ew vana: "Ezo keynandê xo rê kuleyê (örülmemiş yün), ay rê hirê, çihar kuley dana, aya fina zi verdê keynandê mi pesmiya xo qedinena. Pikeki vana: "Tı qe meraq meki ew qaxu megi, ez ney to rê rew kena hed (hal etmek)". Na dêmarri dana piro sina keye. Na pirkeki pawitni nana keyneker seri, rözê weynena ki çi bewniro, keyneki ronista manga bora ci rê pesmi cawena aya zi kena gındiki(yumak) u rêseno. Na pirkeki xo keyneker nêmisnena u dana piro sina dêmarriyer het u ci rê pêroy vana. Ew vana: "To qe ferq nêkerdo no dirê roziyo ki qe sitê manga bori nêkemeyayo? Na vana: E, willi (wallahi) kemeyayo, pirkeki vana: No dirê roziyo manga bora nêçerena coyra sitê ci kemeyayo, çiki aya pesmi cawena keynaya zi gındiki kena u rêseno, qandê coy aya verdê keynandê to qedinena, uza di dêmarri verzena u vana: Ezo hendi alef dana manga bori, aya zi maya dismenin kena ew mêrdedê xo rê vana ti do manga bori bibirrnê! Mêrde qebul nêkeno vano, risqê mayo ay sero ez nêbirrnena. Na seni kena seni nêkena no manga bori nêbirrneno. Na xo kena nêwes u kewna ca, no vano mirena zi bimirî ez do manga bori nêbirrnena. Na tırnî kena, laki kena seni kena no nêbirrneno. Na gêna nano terqayê nana qabırxandê xo ser u ew xo akist nakist dindena, no nan nay bin di qırç, qırç qırçeno, ew na vana bew(bak) ti manga bori nêbirrnê ezdo bimirî keyney mi do zi seykur bimanê. No weyneno tey çare u ray nêvineno, No vano: "Temam, ti memiri ez manga bori birrnena". Uza di na seykur nina asnawena ew sina axur di manga bori heteki u bermena, manga bori vana: To xeyro tiya çi bermena? Keyneki vana: Ê do poxda mi ra to bibirrnê, ez do çi weli xo serre ro kera u çi nêberma. Manga bori vana: "wa qe mi bibirrnê, gostê mi to rê sirino inarê tallo, ê nêsenê gostê mi burê, ê do gostê mi bidê to, eki ti zi gostê mi wena qe zew estey mi meçeki, wa estey mi nêkemeyê, ew nê estanê mi beri Hayig(budaranda bir bölge adı) di mergê di deki çalê u çaler qapax ki ew êne ra êne bê mi seri, hima wa kês to nêvino. Nê manga bori birrnênê u pewzenê ki burê, nê

kancun tika(et parçası) erzenê xo feki gost tallo. Wexta mêrde vano: No gost tallo ma ney çekerê sillo! Na nê gosti nêçekena, nê gosti dana keyneker, keyneki nê gosti wena, labirê estanê ci nêçekena, pêrin arêkena u bena Hayig di mergê miyan di çalê asanena u kena miyan u qapax kena ew êne ra êne yena ci seri, fina ki na yena seri gan dekewno manga bori u manga bori qatê çina(elbise) dana keynekeri. Boll tayn ravêreno na fina sina serî weynena ki Siwariyê ini sero vinderdo. Na lez kena ki siwari ci nêvino, na kewna linci(çamur) miyan lingê ci linci di manenê na zor dana xo linganê xo linci ra vezena, labirê postalê(sewlê) ci linci miyan di manenê, na wini werway(yalın ayak) kewna ray u sina. Na wini xaseka, zey asmida pancêsiya. No Siwari nay vineno sino postalanê ci linci ra vezeno u nay dima sino ki nay reso nay nezdi ra bivino u bısilasno. Hima na keyneki, ney ver di xo kena vini. Wexto ki Siwari nay vineno nay sero beno xint, beno esqê nay. Piyê nê Siwari zi serkarê dew beno. No lazek postalanê nay beno keye u tim weyneno nê postala ra u mixul weno, nan u aw ra biriyeno, bê na keyneker mahdenê(iştah) ci qe çiyê nêwazeno. No piyê ney weyneno ki noyo tim so beno gidi u hêle(kuvet) ra kewno, Rozê no sino lazdê xo heteki u ci ra pers keno vano: "Lazê mi, to xeyro, tiyê çi hendayê mixulyenê ew çiyê nêwenê? Lazek bin ra ser ci rê vano, ew vano: Mi keynekê di, ez biya esqê ci, piyê ci vano: A çi kesa? O vano: Heta ez siya, ay xo mi ver di kerd vini, hima mi postalê ci xo di ardi keye hima nêzana kama, çi kesa kamcun Dew ra ya, eki ez ay nêvina ez do kahrânê ci u esqê ci vêra bımira. Piyê ney postala gêno u Dew bi Dew geyreno, keynanê Dew bi Dew arêkeno pêser u postala keno pay labirê postali zuwer rê zi nêbenê. Rozê no yeno Dewda na keyneker keynanê na Dewer zi arêkeno pêser u postala keno pay zuwer rê zi nêbenê. Na dêmarri a seytaneyda xoya hima pasnada(topuk) lincerda keynerda xora leteyê cikena, na keyner gêna u sina vera mêrdeki. Wexta ki na keyner bena keyna lengena. No mêrdek vano keynay toya çi lengena? Na vana: Qe pers meki, ay postalê xo kerdê vini, siyê siya ci ling ra, aya coyra lengena. No mêrdek postala beno keno keyner pay, postali nay rê benê. No vano: Iho, mi wêhêra postala di. wexto ki na pasnay keynerda xo cikena, dikê nay vineno, dik fahm keno ki naya pasnay keynerda xo cikena ki ê postali ci rê bibê ki, lazê serkardê Dew keynerda aya bizewziyo. Zewmbi zi no dik vineno ki nay, keynaya seykur koti di nimita ki kes nay nêvino, dik sino ê letey pasner keno perzanandê xo miyan. Wexto ki no postala keno keynerda dêmarriyer pay no dik xo kuweno serkardê dewa u veyndeno: "İ iro iiiii, mi kir u gunê pasay diiii". Ew vano: xeberênda mi to rê esta, xeberênda mi torê esta. No dik Pasay rê isaret keno, Pasa kewno ney dim u sino, dik pasay beno keynerda seykur heteki u vano keynek enaya. Pasa, emel nêkeno, uza di dik perzanandê xo miyan ra letey pasner vezeno u misneno pasay, ew hal u medey keyneker ew cıkerdena pasnerda keynerda dêmarri ew oxbeto(olay) ki dêmarriyer ardo nay serredi zu bi zu ci rê vano. Dik vano: girweyo ki nay kerdo, aqilê kesi nêgêno, na cahcuyêna, na bınpiziyêna, xezebêna, çi çi vazê nay ra yeno, emel kenê biki nêkenê zi meki mesel unaya, bewni bicerbni eki no letey pasnerda keynerda dêmarriyer niyo, wexta seni wazenê wini biki, wazenê bê serrey mi ciki. Pasa letey pasner gêno u nano herunda ciya ki tam kipê ciyo u lingda ay ra cibiyayo. No ageyreno keynerda seykur ser, postala keno seykurer pay ki tam kip u qalibê ciyo. No kêf keno u kêfa verdî keno bipero. No Pasa, nina pêya zewzzeno u veyveyêndo weş keno ew nê resene mirazdê xo. İstanika mına wes hewt koya pey di bi ze les.

Şare Zaza

Ma hone ben aya,
Ço hin nieşken ma,
Şewo ruej dert ma,
Ma çıqıdı zazon ken aya

Ma ni türk o niz kurd,
Ine gereka ma hol bizon,
Zon ma zazakıwa,
Parçe kurmonci niawa.

Ma hone ben aya,
Ço hin nieşken ma,
Şewo ruej dert ma,
Ma çıqıdı zazon ken aya.

Nome cümerdon ma adır,
Nome cinon ma lile'w,
Ma cuma'ra von enê,
Çunki ma zaze.

ADIR ZAZA (Fatih Korkut)

Ömer İrfan Hocaoğlu
(Zaza Merdim-Diyarbak)

Şehid Hani'li Salih Bey "Son Sözleri"

Gerşi enzar-ı ehıbbadan dahi dūr olmuşuz,
Rahmeti mevlaya yaklaşmakla mesrur olmuşuz.

Hak yolunda müflis u hane-harab olduksa da,
Bu harabiyette biz manada ma'mur olmuşuz.

Ehli hakkı, korkmayız idamdan berdardan,
Çünkü te'yidi ilahi ile mensur olmuşuz.

Hakimi Mübtıl yedinden madrubin olduksa da,
Emri Hakla şarri gara hakkını ifaya memur olmuşuz.

Kul bize zulmen mucarraf etse de perva etmeyiz,
Süphemiz yoktur ki, indillahta me'cur olmuşuz.

Salih'im, ehli-salahim. Dine can kıldım feda,
Lütfü hakla taşnegan-ı ab-ı Kevser olmuşuz.

Zaza Davası, Ebubekir Pamukçu'nun Mücadelesi ve Biz

Cihat Kar

Geçenlerde, uzun süredir görmediğim bir dostumla bir kütüphanede tesadüfen karşılaştığımda, heyecanla boynuma sarılıp "seni gökte ararken yerde buldum" dedi.

Hayrola, nedir, ne oluyor dediğimde, rahmetli Ebubekir Hoca'nın (nur içinde yatsın) çıkardığı Piya dergisinin tüm sayılarının bende bulunup bulunmadığını sordu.

Hepsinin mevcut olduğunu ifade ettiğimde, gözleri alev gibi parladı ve benden kendisinde eksik olan ve bir türlü bulamadığını söylediği bir sayının fotokopisini alması için yardımcı olmamı istedi.

Hay hay basım gözüm üstüne dedim ve hangi sayı olduğunu sordum.

Piya'nın 6. sayısı dedi. Pekala dedim...

Dostuma, Piya'nın 6. sayısının (Nisan 1989) sadece bir sayfa olan fotokopisini ertesi günü buluşup verdiğimde, gözlerine inanamadı. Tek sayfa mıymış! dedi. Evet dedim, 6. sayı A-4 kağıdı ile tek sayfa ve bu sayının abonelere dağıtıldıktan sonra Piya'nın 8. sayısının da son sayfasına konulmuş olduğunu ifade ettim. Sonra bir köşede oturup, Hoca'nın inkarcılara karşı kararlılıkla ve azimle sürdürdüğü mücadelesini konuştuk...

Bu anekdotu buraya aktarmaya neden ihtiyaç duyduğumu merak eden Zaza kardeslerim olabilir düşüncesiyle, bu vesileyle de olsa birkaç hususa onların dikkatlerini çekmek isterim.

Ebubekir Pamukçu, 1985'te Ayre (14 sayı) ile yola çıkıp, Piya (14 sayı) ve Zazaistan (2 sayı) ile dünyevi yasamının son bulduğu 18 Temmuz 1991 tarihinde aramızdan ayrılıp ebediyete intikaline kadar geçen ömrünün son 5-6 yıllık dönemi içinde, ona ve savunduğu Zaza davasına karşı adeta ittifak yemini etmiş bulunan birtakım karanlık odakların hizmetkarları olmaktan öte bir kıymeti harbiyeleri

bulunmayan inkarcı sebekelerin bunca saldırılarına, satasmalarına, iftiralarına ve bilumum insafsızca ve izansızca tezviratlarına karşı tek başına, yılmayarak, dimdik ayakta, kararlı ve onurlu bir duruş sergileyerek, bu kısacık süre içinde 3 dergi (toplam 30 sayı), onlarca makale, basılı bir kitap (Dersim-Zaza Ayaklanmasının Tarihsel Kökenleri)...

Bugün, dergi çıkarma konusunda yeterince gayret gösteremeyen veya imkansızlıklardan bahseden arkadaşlarımızın, Ebubekir Pamukçu'nun 18 yıl önce ortaya koyduğu kararlı duruştan ilham almalarını umuyorum.

Evet, kimse kusura bakmasın ama mevcut sonuçtan hepimiz sorumluyuz.

Her seyden önce, 16 yıldan beri aramızda olmayan, Zaza hareketinin öncüsü olarak iftiharla ve gururla yadettiğimiz, anısını mücadelemizin her safhasında yaşatacağımızı ve onun çizgisini kendimize örnek aldığımızı/alacağımızı söylediğimiz Ebubekir Pamukçu'nun, Zazalara ilişkin dilsel-tarihsel incelemelerini, siyasi, edebi ve folklorik ürünlerini dahi maalesef bir kitap dizisi halinde yayınlayıp, kuşa kurda yem olma tuzakları ile karşı karşıya bulunan Zaza gençlerinin ellerine tutuşturamadık... icadi ile birlikte mertliğin de bozulduğu aşikâr olan internet aleminde, muarızlarımıza laf yetiştirmekle, sloganlar atmakla, zaman kaybı dışında asla ve kat'a bir yere varılamayacağını idrakinde olarak, Zazaistan bölgesinin de dahil olduğu Ortadoğu'nun dengelerinin alt-üst olma sürecine girdiği bir dönemde, bugün Irak'ta olduğu gibi, yarı bölgemizde yaşanması olası bir kaos ortamında,

Zaza halkının ayaklar altında ezilip tarumar olmaması ve kölenin kölesi durumuna gelmemesi için, hiç vakit kaybedilmeden ne yapılması gerekiyorsa bir an önce yapılmalı ve Zaza halkının haklarının dünya kamuoyunun gündemine getirilmesinde gecikilmemelidir!..

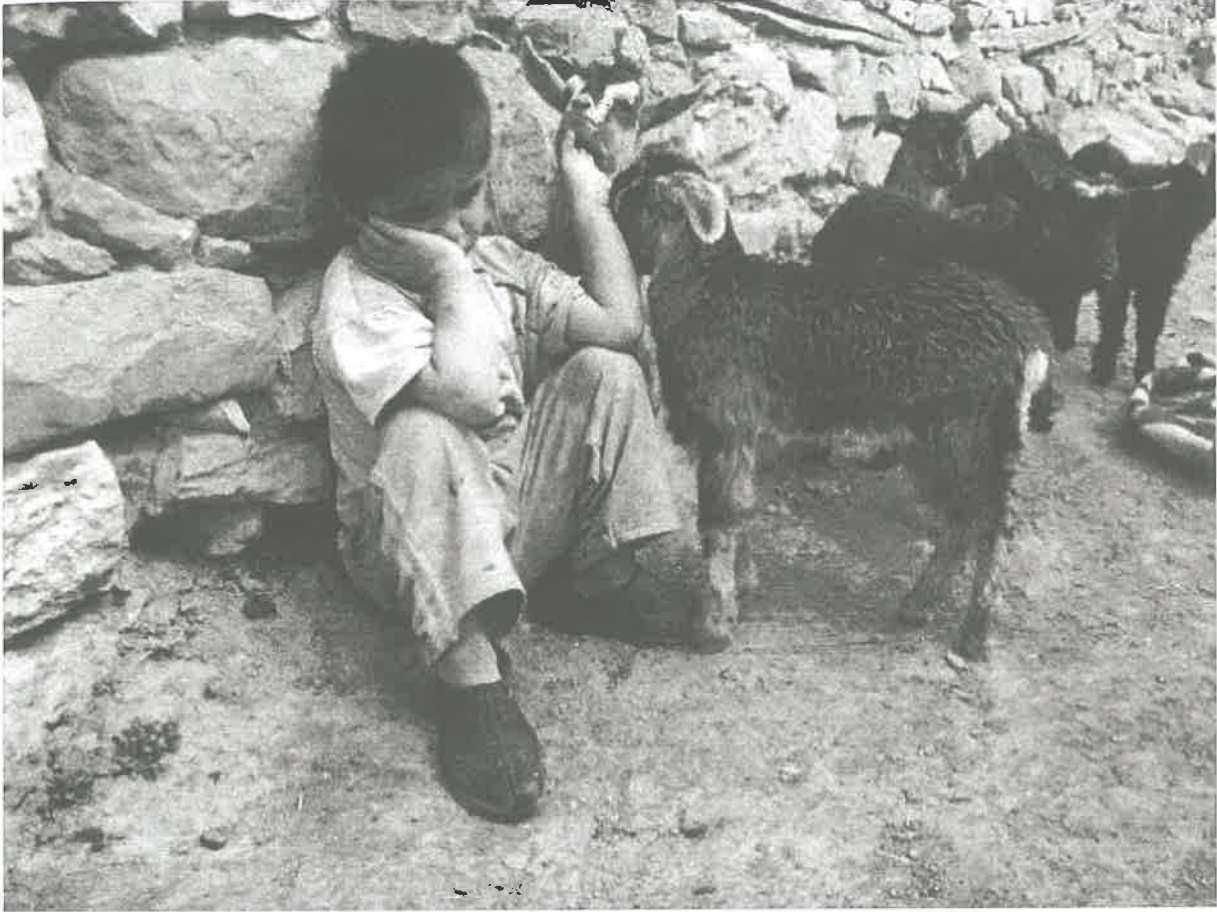
**Zaza Davasının Öncüsü
EBUBEKİR HOCA'yı Anıyoruz**

ISTİFONİK

AQILRA NĒMCET MERDIM

Nuştoğ
Abdulkadir Büyüksayar

Yew merdim aqilra nĒmcet estbı yew ca dı. İno merdim vecyayné şiné dewra duri yew ca dı geyrayné xöri göre... çend seeti rayıra şiyayışra pey ino kemaqıl merdim betilya. Roy verdi yew kerri serdi ronışt. Miyandé ay kerew u tatondı yew xılı piré altuno di. Heté xılıra şı hind hewnya yew Kelpa ha weyrado. Vindert, xöb xö fıkrıya... "Willey démeg ino qralo, ini altuni zi ey ini qralı" va xöb xö... Kelpa ra va ke; "qral, ez göre geyreno, eke tı wazeni ez hında to dı bışığülyo, mı ré rocdı yew altun bıdı beso?" Kelpay sereyxö hewana, rona, hewana rona... Kemaqılı va; "temom willey qralı mı gırot göre." Ay roc dest bı cı kerd görera. Weyra pelax çıntı hetona şan. Şandı zi yew altun gırot, Kelpa ra va; "qral bewni mı yew altun gırot ha", ew şı keye. Çend roci 'eyni ay hewa şı pelax çıntı, yew altun gırot ame keye...

Dewıra yewna merdim ino kemaqıl di ke şono yew ca şande yeno. Va, "yaw tı her roc şoni

se ra, yeni?" Kemaqılı va; "ez şono şığüléno hında qralıdı. Her roc yew altun dono mı ré. Ay merdim bini va; "mı zi bıgırı ino göre, ez betalo, ez xöri bışığülyo". Kemaqılı va; "wazena bé ma qralı ra vonı, eke to bıgıro göre, ay waxt tı zi bé bıxebtı." Téreydı kewtı şı Kelpi hetı. Kemaqılı va; "qralémi ino merdim betalo, tı yé géni göre?" Kelpi oncına sereyxö hewana rona, hewana rona. Kemaqılı va; "willey to zi gırot göre. "Wırdı şı weyrayıdı pelaxı çıntı eyştı péser. Şan bı, şı yew altun kemaqılı gırot, yew altun zi ay umbazı gırot şı keye.

Umbazé kemaqılı xöbxö fıkrıya... Va willey ino aqilra nĒmceto. Çırrey Kelpa qral beno. Ez işmo şew şéro ay xıla altuno bıgıro... Ortey (wertey) şewı werzeno şono xıla altuno pérını géno yeno.

"Ké kemaqıl bıbi se, zaf merdim weyşeno monedé ké ser..."

Not: Kelpa, Maden çayı kenarlarında kayalıklarda yaşayan bir hayvan türü.

Aqilra Nemcet Merdim

ZAZANA

Zazaistan'ın Anlamı ve Varlığı

Fatih Korkut

Bu yazımda size Zazaların binlerce yıldır yaşadıkları bölgeyi coğrafik açıdan anlatacağım.

Bildiginiz gibi halkımız, Çolig ve Dersim'in genelinde, Elazığ ve Erzincan'ın büyük bir bölümünde, Diyarbakır'ın kuzeyinde, Siverek'te, Varto'da, Adıyaman'ın Gerger, Malatya'nın Pütügre, Erzurum'un Hınıs ve Aşkale, Sivas'ın Zara ve İmranlı ilçelerinde ve etrafında var olan bir kaç yerleşim alanları dahil, çoğunlukladır. Bu Coğrafyanın adı da Zazaistandır.

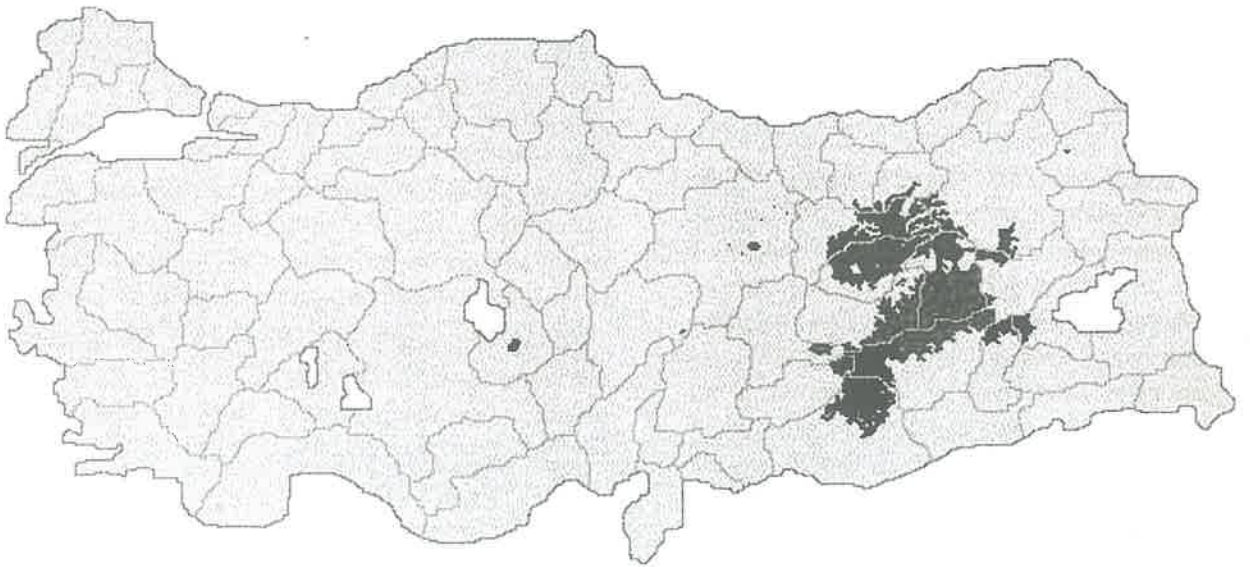
Zazaistan, her ne kadar bazı Zazalar ve diğer Halklar için yeni bir kelime olsa da, söylenmesi, kullanılması ve yaygınlaştırılması da bence fevkalade önemlidir. Çünkü bir Halkı tanımlarken dili, kültürü, adetleri, dini değerleri dışında ayrıca o halkın oturduğu coğrafyanın adının varolması da elzemdir.

Halkımız genellikle Bingöl ve Tunceli veyahut diğer yerlerde yaşayan Zazalar, coğrafyalarından bahsettikleri zaman, genellikle Zaza diyarı derler. Bu her ne kadar güzel, sade ve kültürel bir tanımlama olsa da aslında yetersizdir.

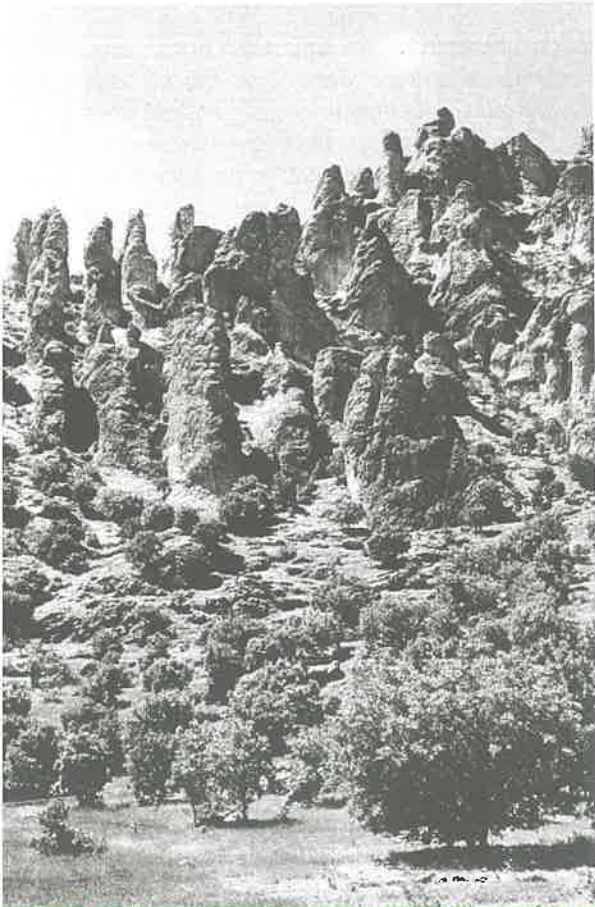
Zazaistan demek, kendini var kılmak, birinci derecede ve kimsenin kuyruğu olmadığını da ispatlamak demektir. Zazaistan aynı zamanda kültürel tanımlamanın çok ötesinde bir siyasi ve politik tanımlamadır. Bu kelimeyi kullanırken söylenmek istenenler şunlardır: Ben varım, var olacağım, varlığımı kanıtlayacağım ve toprağında birinci sınıf vatandaşım.

Unutmayalım ki her halk, yaşamını sürdürdüğü coğrafyanın adıyla anılmaktadır.

Saygılarımla

ISTANIKA KODÉ VEYVEKI

Qroj veyve bi. Lajé qrali zewejayné. Şeligé hewt dewo amebi no veyve. Şénayi bi, ew kéfé herkesi cadıbi. Nekera (dewl) dayé pıro u zürna cene-yayné. Yew veyveka xaseki kewtibi sergovendi xöré kay kerdé ew tuteké cı zi ıstor (ostor) sero, hakivedıbi. tutek é na veyvekeri berma, feqet bermiyé né tuteki weşdé marda cı néşı. Qayıl nébi sergovendi virazo şéro bewno qündağdé xo.

Neyse, govenda xo veradé şı hewnéi kı qündağé cı gi kerdo xoro. Na çiyé nédi kena tutekdé xo bestaro, wucara yew patila nani gürotı u kena lajeki bestardı. Aya ecele kena kı fina (kona) şéro sergovendanişo.

jura 'eyam bı tari u erd u azmin lerza ew şeligé veyvi péro bı si u kerey. Homa hêrsbı u poxdana cenékerra şeligé veyvi péro kerd si u kerey. Mıkayé nan nihmeto, günawo. Qé destawi (gi) nanya bestariyeno? Halbıkı Homay ina veyvekiré yew dısmala birsımını reşıtıbi (erşawıtıbi), ay nédibi.

Ino ko, sukıda Çérmugıdı, dewda Sinagıdo.

Derleyen: ZAZA MUSTAFA JEW

Hz. Mihemmed serra 571'ine dı Mekka dı ameyo riyê dınya. Namey piyê xo 'Ebdullah biyo u namey maya xo ki Emina biya.

Hz. Mihemmed vaxto kı bı şeşserre, sey (yetim) mendo. Khalikê (bawkhal) dey 'Ebdulmuttalib o kerdo weiye. Ebe 25-serre Hz.Mihemmed, Xetica ra zeweciyao. Ebe çewresserre wehyi diyê ke Heqi/Homay cı rê ayeti rıştê/erşawîtê. Serra 632'ine dı xo Hz. Mihemmed şî axirete. Mezela Hz.Mihemmedi Medina dera.

Mısilmanan çım dı Hz. Mihammed peyxambero peyêno/axiro. Ey ra dime hıdı peyğemberi niameyê ew nini riyê dınya.

O heyat de serba dinê İslami guriya/xebetiya. Labelê ey zaf zehmet diyo. Sifte ey rê xanuma ey Xetica u lacê datê ey Eli iman kerd, ê mısılmanê tewr verêni biy.

Mısilmani wexto ke namey ey dekernenê, pia vanê şelâ Allahu 'eleyhi we sellem (Sılam u rehma Homay ey sero bo)

KİMSE KİMSEBEN ÜSTÜN DEĞİLDİR

Faysal GÖL

Delinin biri camiye girer, belli ki namaz kılacak. Ama oturmaz, meraklı ve şaşkın gözlerle etrafı süzer, dolanır. Bir oraya, bir buraya her köşeye dikkatlice bakar ve hızla çıkar gider..

Az sonra sırtında bağlanmış odunlarla tekrar gelir camiye ve tam namaza başlamak üzere olan cemaatle birlikte saf tutar.. Ama sırtındaki odunlarla güç bela bitirir namazını.

Eğilip kalktıkça yere düşen odunlar, çıkardığı ses vs. derken, tabii cemaat de rahatsız olmuştur bu durumdan. Nihayet biter namaz, bitmesine ama her kafadan bir ses çıkar..

Herkes kıpırdanmaya, adama söylenmeye başlamıştır bile. İmama kadar ulaşır sesler, hafiften tartışmalar...İmam aynı mahalledendir, az çok bilir garibin halini, şefkatle yaklaşır meczubun yanına ve der ki: "Oğlum böyle namaz mı olur, sırtında odunlarla, sen ne yaptın? Hem kendini hem de çevreni rahatsız ettin bak, bir daha namaz kılmaya yüksüz gel olur mu?"

Bunu duyan meczub melül, mahzun, ama manalı bir bakışla sorar "Âdetiniz böyle değil mi?" "Ne âdeti?!" der hoca. Cemaat da toplanmış, merak ve şaşkınlıkla olayı izlemektedir o sıra.

Der ki meczub bu kez: "Hocam ben namaz kılmak için girdim camiye, şöyle kendime uygun bir yer ararken içeridekilere baktım, gördüm ki herkesin sırtında bir şeyler var. Zannettim ki adet böyledir, ben de şu odunları yükledim geldim işte, neden kıziyorsun?"

Kızacaksın herkese kız, tek bana değil! Hoca şaşırır: "Benim sırtımda da mı var?" der.. "Evet" der meczub, "Hepinizin sırtı yüklü!" ..Cemaatte ise hafiften "deli işte!" manasına, bıyık altından gülüşmeler başlamıştır. Meczub bu kez öne atılır ve tek tek cemaati işaret ederek, saf bir çocukça, heyecanla bağırır:

"Bak bunun sırtında mavi gözlü bir çocuk, bunda kocaman bir elma ağacı vardı.. Bunda kırık bir kapı, bunda bir tencere yemek, bunda kızarmış tavuk, şunun sırtında yeşil gözlü esmer bir hatun, bununkinde de yaşlı annesi vardı!.." Sonra iki elini yanlarına salar başını sallar ve umutsuzca; "Boş yok, boş yok hiç!.." diye tekrarlar. O böyle söyleyince, herkes dehşet içinde şaşkınlıkla birbirinin yüzüne bakar! Aynen doğrudur dedikleri çünkü; Kimi doğacak çocuğunu düşünüyordur namazda, kimi bahçesindeki meyve ağaçlarını, biri onaracağı kapıyı, diğeri lokantasında pişireceği yemeği.. Biri açtır aklında yiyeceği tavuk, birinin sırtında sevdiği kadın, diğesinde de bakıma muhtaç annesi vardır.

"Peki söyle bakalım bende ne vardı?" der, bu kez endişeyle

Hoca.. O da der ki: "Zaten en çok da sana şaştım hoca! Sırtında kocaman bir inek vardı!" Meğerse efendim, hocanın ineği hastaymış, "öldü mü olacak mı?" diye düşünürmüş namazda."

MUZEYA ZAZAYAN ZAZA MÜZESİ

ÇERMUG'DI MUZEYA ZAZAYAN. ZAZA MUSTAFA JEW (Mustafa Karabulut) INA MUZE AKERDA. HALET U HACETÊ VERÊN INA MUZEDI ŞIMA ŞÊNÎ VEYNÎ. HEMA ZÎ MUZE AKERDEYA

LA MA ZAZAYÊ, MA ZAF FENAYÊ

*Ju/yew dar bındi ponc ceneki ronışti bi
mı jukerda cıré pers kerd, şıma kamé ?
Amé lewé mı goşa va, la ma Zazayé
La zaf fenayé
Péro péfekra qiray
La ma Zazayé! la bol fenayé*

*Heta nuka mı nézanayé ma kamé
Ju rindekı mira dest şana
La ma Zazayé, la zaf fenayé*

*Por zerda cı wartora bi, zaf xasek bi
Por derga cı désımra bi, la çım zeng bi
Çita surı, Çohgıj bi la zaf şermok bi
Erzunganıj tim huyayé, la zaf şenık bi
Gergerıjı dest şana mira la ez kısto*

En rında cı beşmı bari la sukıj bi, Soregıj bi

*Mı va rındené şıma komé ?
Jura qiray,*

VA MA ZAZAYÊ! LA ZAF FENAYÊ

JEWİ VATÊ MA KIRDASIYE

JEWİ WATÊ, MA POÇA MASIYÊ

JEWİ VATÊ, MA DARA , ŞİMA SARSİYÊ

ju çeneki emé mı lewe, va ma Zazayé

La zaf fenayé

ZAZA MUSTAFA JEW
(Mustafa Karabulut)

MA ZAZAY !!

Ma des hezari seriyo, ené koyara
Kurbeşu küzey geyrené
Rezandé mara
Yew vano şıma tirké
Yew vano şıma Kürdé
kesi hewna derbı néwarda
Ma zazayara
Kesi hewna şiplağı néwarda
Ma dimliyara

Ma hezaran seryo geyremi
Ené koyara
Êmel nékené pers kıré
Pes u vergara
Ma kî nişté astorondé kehélo
Ené koyara
Erd u azmin lerzayé
Ma zazayara
Yew vano şıma kürdé
Jew vano şıma tirké
Kesi hewna derbı néwarda
Ma dimliyara
Hal u aġbeta ma pers kıré
Teyru türara

Herkes bewno kardé xo
Herkes şéro rayda xo
Şıma kewté gandé xo
Şar ništo şıma ser
Şıma kené beré ma ser
Kandé bindestini merg esto se
O zi çıman ser

Nay bızané ma zazayé
Na y bızané ma fenayé
Ju tifiŋgi, nano wı?k
Koyan sera geyrayé

INA KEYNA

Ina keyna çiti eyšta
Gıla siya peydi pıšta
Tim tim hewnéna ina kıšta
Derdé ina rindek mı kıšta
Qısmeto se wa zi, wa bo
Qısmet niyo wa qe nébo

Ina keyna şına çari
Tim lornena kodé tari
Çımé siyay beşni bari
Qısmeto se wa zi, wa bo
Qısmet niyo wa qe nébo

Hewr amew ra, hewro siya
Hela keyné deveş biya
Belaté kewto to çija
Qısmeto se wa ji wa bo
Qısmet niyo, wa qe né bo

ZAZA MUSTAFA JEW
Mustafa Karabulut

Haydar Şahin

ASİMİLE EDİLMİŞ ZAZALAR

(Bölüm 1)

Günümüzde Türkçe ve Kürtçe konuşan Alevilerin ve Sunnilerin büyük bir kesimi ile yaptığımız söyleşilerde, geçmişte anadili Zazaca ve kökeni Zaza olan yığınla insanlar karşımıza çıkmaktadır. Yani kökeni Zaza olup şimdi Türkçe veya Kürtçe konuşan ve anadilini bilmeyen ve aynı zamanda inancını değiştirmiş birçok insan karşımıza çıkıyor.

Benim babamın dedesi 1972 yılında bana şunları anlatırdı: *"Biz 8 yıl askerlik yaptık, bir yıl Türkçe kursa tabi tutulurduk ve 8 yıl eğitimde, koğuştta, gelen ve giden mektuplarda Türkçe zorunluluğu vardı. Biz Türkçe'yi kursta Arap harfleriyle öğrenirdik."* Askere giden yaşlılarımızın çoğunluğu bundan dolayı Türkçe biliyordu. 23.03.2008 tarihinde İzmir Buca'daki Cem evine gittim. Erzincan'dan ve Dersim'den göç edip şehirlerde Kurmanclarla karşılaşan, politik olmayan ve Zazaca konuşan insanlarımız kendine Kırmanc yerine, Alevi Zaza demektedirler. Nedeni şöyle açıkladılar; çünkü biz Kürtlerin kendileri için Kırmanc dediklerini öğrendik ve diğerleri bu addan dolayı bizi Kürt zannediyor ve Kürt sayıyor. Yani Kürtler de aynı adlarının olduğunu bizler buralarda öğrendik. Biz Kırmanc yerine Zaza adını tercih ediyoruz, diye anlattılar. Yine İzmirdeki Buca Cemevinde karşılaştığım Zazaca konuşan Ardahan'lı Köylüler bana Ardahan'da dört Alevi Zaza köyünün olduğunu söylediler. Üstelik bunu bana Zazaca söylediler. Kendilerine sordum, siz Ardahan'daki Kürde, Türke kendinizi nasıl tanıtıyorsunuz? Bana; onlar bizim Kızılbaş olduğumuzu biliyor ve sorduklarında Zazayız deriz. Bu ön açıklamadan sonra daha önce görüştüğüm insanlarımızın anlatımlarına geçiyorum.

Mehmet Özcan adında bir amcaı tanıdım. Tercanlı olan eşinin kızı Tercan köylerinde oturduğu için, yenge, beyi Mehmet amcayla birlikte eski kocasından olan kızını ziyarete gitmişler. Bu sırada Tercan'dan Karakoçan'ın Karsiniye köyüne dönüyorlardı. İkimiz saat: 08.30 da Mıti/Mutu'da birlikte bir arabaya bindik. Yolda Dersim'e (Tunceli'ye) kadar sohbet ettik. Mehmet Özcan amcayla sohbetim röportaj şekline dönüştü.

Mehmet Özcan (M.Ö.) amcaya nereden Karakoçan'a gittiklerini, hangi aşiretten olduklarını ve kaç yaşında olduğunu, köyünün kaç hane olduğunu sordum. O da bana anlattı:

M.Ö.: *"Büyük dedem Pülümür'ün Hakis köyünden bir kaç insanla Karakoçan'nun Karsiniye köyüne gelmişler. Sayıca çoğaldık ve 400 hanelik Karsiniye köyü meydana geldi. Gelenler Zazaca konuşurlardı. Biz Kılausiyen aşiretindeniz "*

Ben de (H.S.): *'Büyük dedelerinin Zazaca konuştuğunu nereden biliyorsun?'* diye sorunca şöyle dedi: M.Ö.: *"Ben seksen yaşındayım, dedeme yetiştim ve dedem Zazaca konuşuyordu. Çünkü Pulemür'den gelen akrabalarımızla o dili konuşuyordu. Babam bu dili anlıyordu fakat konuşmasını bilmiyordu. Halen Hakis'te olan akrabalarım Zazaca konuşurlar, fakat gördüğün gibi ben Zazaca konuşamıyorum, seninle mecburen Türkçe konuşuyorum. Biz Zazaca'yı unuttuk, şimdi sadece Kürtçe konuşuyoruz."* Mehmet Özcan beyin dedesi Zazaca anlıyor konuşuyor, babası anlıyor konuşamıyor ve kendisi ne anlıyor nede konuşabiliyor. 40 ile 50 yıl arasındaki bu kuşak arasında Zazaca kayboluyor.

(Devam edecek!)

Dersim'e gidiyordum (23.05.2005). Burada

Aslı Arapça olan ahmak sözcüğünün Türkçe sözlüklerdeki karşılığı beceriksiz şaşkın, akılsız olarak geçiyor olsa da bu tanımların ahmak sözünü bütünlüklü olarak ifade ettiği söylenemez. Ahmaklığı en iyi, eskilerin, '**Hamakatin remzi merkeptir**' sözü açıklar. Bunun anlamı, sözlerin, tanımların yetersiz kaldığı yerde eşeğe bakmanın ahmaklıkla ilgili bir fikir verebileceğidir.

Durum bu olunca, yani ahmaklık eşeklikle özdeşleşince, insan ahmaklığına birçok başka tanım daha yüklemek gerekiyor. Aptallık, gerzeklik, basiretsizlik, yalakalık, dalkavukluk, özgüven eksikliği, iradesizlik, bönlük, çıkarıcılık, yararcılık, yaranmacılık, benliğini inkâr, beyin işlevlerini gerektiği gibi kullanmama, kendi olmama gibi bazı sıfatlar ilk akla gelenlerdir.

Ancak ahmaklık zekâ geriliği, ya da onun ileri boyutu olan delilikle ilişkili değildir. Çünkü zekâ geriliği beyin kapasitesinde bir eksikliği, delilik ise bu kapasiteyi hiç kullanamamayı ifade eder. Bir dinsel saptama olarak, dünyada ahmaklık dışında günah yoktur, deyişinden yola çıkarak, bir deliyi, ya da zekâ geriliği olan birini ahmaklıkla suçlamak haksızlık olacaktır. Ahmaklık bir günah olarak değerlendirilebilir çünkü kötü olduğu bilindiği halde, farkında olunarak işlenen bir cürümdür. Dolayısıyla, ahmaklık yapmayı seçen birinin aynı zamanda onu yapmama gibi bir seçeneği, zihinsel kapasitesi de vardır ama farkında olarak bu seçeneğini ahmaklıktan yana kullanır. İşte bu noktada, sıradan ahmaklık olmaktan çıkar, kasıt içerdiği için günaha dönüşür. Delilik ise irade dışı bir durumdur, yani insanın istemediğinde deli olmama gibi bir şansı yoktur. Bu yüzdendir ki, zekâ kapasiteleri yetersiz olan ya da deliliği kanıtlanmış birinin işlediği bir suçtan ya da kötülükten ötürü yargılanması toplum hukuku açısından engeller içerdiği gibi dinsel olarak da toleransla karşılanmaktadır. Çünkü biyolojik olarak insanın en üstün özelliklerinden biri olan beyin kapasitelerini kullanamaması suç değil, eksiklikler sadece. Bu durumda, deliliğin ahmaklık tanımının içine alınması yanlış olur.

Oysa ahmakların zihin kapasiteleri yerindedir, kimi yerde birçok insandan daha zeki bile olabilirler. Sorun, yaptıkları şeyin, yanlış, ayıplı olduğunu bildikleri halde yapmayı tercih etmelerinde yatıyor.

Bazıları ahmak olmakla faşizan tutum içinde olmayı yakın ilişki içinde görürler, çünkü faşizanlık insanı ortalama ve ahmakça şeyler yapmaya, söylemeye yönlendirir. Hitler bir ahmaktı. O gün ahmaklar ona yandaş oldular, bugün de ahmaklar ona hayranlık duyuyorlar. Mayasında faşizan eğilimler olan her şey ahmakçadır. Geçen yüzyılın iki büyük dünya savaşını ahmaklar başlatmış, birçok zavallı insanı ahmakça çıkarlarına kurban etmişlerdi. Savaşlar zaten ahmakça işlenen günahlardır. Ancak ahmak olanlar baskı, zulüm, işkence uygulayabilirler. Dolayısıyla Hitler, Musollini, Franco ve ardılları ahmaktılar, elbette ki onlara yandaş olanlar ve hayranlık duyanlar da...

Bu ülkenin tarihinde çok ahmak vardır. Enver paşa ve İttihat Terakki ahmaklığı bütün toplumu ahmakça düşünme

noktasına getirmiştir. Mustafa Kemal'in Vahdettin'in emri ve izniyle Anadolu'ya geçtiği belgeli, kanıtı olduğu halde, onun bir gece yarısı gizlice, üstelik İngiliz donanmasının üzerinde martı uçurmadığı boğazdan, döküntü Bandırma vapuruyla Karadeniz'e açılıp Samsun'da karaya çıktığına inanmak ahmaklık değil de nedir? Kurtuluş savaşı sırasında aslında hiç yapılmamış bir meydan muharebesini olmuş gibi göstermek, bunları okullarda okutmak ahmaklık olduğu gibi okutulan her şeyi yüzde yüz doğruymuş gibi inanmak, iman getirmek de ahmaklıktır. Yine, darbe ile sivil anayasayı ilga etmiş omuzları kalabalık bir çete ile onun lideri bir generalin ismarlama anayasasını, aradan otuz yıl geçtikten sonra bile halkın oylarıyla seçilmiş siyasilerin sahiplenip savunmaları ahmakça değil midir?

Bu coğrafyanın ahmakları ve ahmaklıkları her zaman olmuştur. Qoçgiri, Seyid Rıza, Şêx Seid Zaza direnişlerinde ahmakların efendilerine yaranmak için neler yaptıkları ortadadır. Güneyin uzun bağımsızlık savaşında Baas diktatörlerinin çanak yalayıcıları Cahş grupları ahmak değil miydiler? Bunların benzerleri geçmişte olduğu gibi bugün de varlar ve kuşkusuz var olmaya devam edeceklerdir.

On yıl öncesine kadar Irak'ı, hatta başka ülkelerdeki bazı insanları kuşatmış olan Saddam hayranlığı ne kadar ahmakça idiyse, gelinen bu noktada yaşanan Amerikan hayranlığı da o kadar ahmakçadır. Günümüzde dünya gençliğinin Amerikan merkezli dans, müzik, sinema, moda, Mc Donalds, Coca Cola gibi şeylere tutku düzeyindeki bağımlılığı; Madonna, Michael Jackson gibi yıldızların konserlerinde '**hysteria**' krizine girmeleri çağdaş görüntü verilmiş ahmaklıktır.

Bütün bu ahmaklıkların en ciddi, en tehlikeli olanları siyasi boyutta olanlardır. Çünkü yukarıda saydıklarımızın büyük bir bölümü kişisel tercihle ilgilidirler. Siyasi ahmaklık her ne kadar kişisel tercihi gibi görünse de, toplumsal sonuçları vardır. Birçok geri kalmış toplumda dayatılan kutsal lider ahmaklığı, özgürleşmenin, özgür düşünmenin önüne set çekmektedir. Liderin yetenekleri; akılcı, ahlaklı olup olmadığı asla tartışma konusu edilmez. Önemli olan, onun toplum iradesinin önüne alınıp yüceltilmesidir. İnsanın kendi olmaması, kendini bir başkasında somutlaştırması ise ahmaklığın dibe vurmuş biçimidir. Başka etnik kökenden geldiği halde kendini egemen olanın içinde görmek bu ahmaklığın ayıplı ve günahlı olan türüdür. Örneğin Türkiye'de Gürcü, Laz, Ermeni, Çerkez, Arap, Abaza, Boşnak, Çingene, Arnavut, Rum, Kürt, Zaza aidiyetleri olan birçok yalakanın kendilerini Türk sayma, kraldan çok kralcı görme ahmaklıkları gibi.

Suç bağışlanabilir ama ahmaklığın bağışlanabilmesi için inandırıcı, haklı gerekçeler olmalıdır. Zeki, eğitilmiş ama ahmak olmaksızın, namuslu ve dürüst bir cahil olarak yaşamak daha iyidir. Moliere'e göre, bilgili bir ahmak, cahil bir ahmaktan daha çok ahmaktır.

YEW ZON YEW ŞARO

Nuştoğ
Emrullah Doğrubaş

*M*erdimê zanayê vanê; yew zon yew şaro. Ina qal raştaya. Eke tı yew şari ra bahskeni se, gerek tı zonê yın bızani. Eke zonê ay şar çinêbo tı nêşkên vaj in şar namê yı ino. Zon Homay virašto u daw qulun xû vato wa xû miyond yewni/yobin dı qisê bik kar gurê yowni/yobin ca biyar yobin dı pi bikêr. Herg zon hamay het erciyayo, erciyaye nêbini xûra yı nêvıraştin, yew şar pê zon şınasyeno.

Ek her şar zonê xû ri wahaê biko heminê zonu ciwuyenê nêmi-renê la zaf şar esti pê zonê xû wahaê nêkerd aysêr ri ina dinyara esteryê bi vin hin çew bahs yın nêkeno. Ek yew şar qayılo ri ina dinyad bımano gerek keno kı zonê xû qisê/qal bıko, bıusno u qijon xû zi bıusno yon zon yın vin beno yı zi vin beni.

O şaro kı nêşkeno zonê xû bıpawo u neslo kı yın ra pê yeno ayını ri verdo zaf eyb beno yın ri, in hal semedê ecizê yınıra beno. Ay şari kı vin bi zonê yın vinbiyê şı ay hemi ecizê bêgêretê xûra ina biyê, Ma qij Zazayu qayılo şarê ma ay pilê ma ecizê nêki wa ma zonê ma bıusni wa yı zi goşdar bıbi, wa ma ri paşt bıdı semedê in guri, ni tarix ma ra zi “şaro xû ra eciz” ina behs keno ma nêwazeni tarix semdê şarê Zazayu vajo “şaro eciz”. Pê zonê xû whar veciyayış çık ki ra kêm nêkeno guna niyo herum niyo, Zon namus insun yo şerêf yiyo, ço eşkên

namus xû ri wahaê nêki? Nê. Hêna merdimê zanayê vani; Ek yew inson vercûy zonê xû nêzano sobina zonu weş nêmuseno ruejê kı tira verê ruh yı dı xerepyayış yeno meydon.

Ço/ki çirê qijon xû zonê xû nêmusn u kı verd wa ruh yı dı xerepyayış bıbo, merdimo kı in hal pêgueşi bıko gerek qijon xûra serkewtiş nêpawo. Herg şar gerek qijon xû zon xû bıusn raşt bıusn gerek zonê xû dı kitabun bıus, deyron vaj, şiiiron bıus, vatê verinon bıus kı zonê yın nêmiro, La pilon ma hetun inkê ina yew çi nêkerdo aysêr inkê zonê ma amo in hal, in eybê ma xortun niyo zaf eybê pilon mawo, ma kı vanê zonê ma ha mirenno ma ra vanê; ca verdi pêsekeni zon çı nehfê yı şıma ri esta, wexto kı ina vanê muy ma xortun beni zê teli, merdimo bısilmonê gerek ina nêvajo, Zon o kı homay dawo qul seni eşkeno ina vajo? In beno eyb.

Vatê şarê mawo; Herg teyr zonê xû dı vendeno” la qay inkê ma zonê ma nêmusnenê? Tornunê xû zonê xû nêmusenê torn inkê zonê çewnay dı qisê kenê in eyb tornu niyo piluno. Ma gerek zonê xû ri wahaê bıki kı ma beşk pê ri xû şı Homay het .

Vin biyayışê yew zon vin biyayışê yew şari yo vin biyayışê xû nıdar (tamaşe) mekeri. Bımanê weşiyê dı

HAYDAR ŞAHİN ile Zaza Dili ve Zaza Halkı Üzerine Röportaj

Daily News: Türkiye'de son dönemlerde ana diller ve lehçelerin seçmeli ders olarak okutulması konusunda adımlar atıldı bu adımları yeterli buluyor musunuz, bulmuyor musunuz ve neden?

Haydar Şahin: *Zazaca'nın geldiği bu tehlike sınırında seçmeli dersle yaşam alanı bulamaz. Zazaların meskün olduğu yerleşim birimlerinde ve yoğun olarak yaşadığı metropol kentlerinde zorunlu şekilde anaokullarından başlayarak, bu birim ve yerlerdeki okullarda eğitim dili olması ile ancak yaşam bulabilir. Seçmeli ders hakkı, telekleri yolunup kanatları kırılan kuşa, uçabilme hakkının tanınmasına benzer. Bu durumda olan diller, devletler tarafından pozitif ayrımcılığa tabi tutulmaz ve eğitim dili haline getirilmezlerse yok olmaya mahkumdurlar.*

Daily News: Bir yandan 'açılım' yapılırken diğer yandan bir kafa karışıklığı yaşıyor Zazaca ve Kürtçe aynı potada ele alınıyor. Dolayısıyla birinde yol alınmazken, diğeri söz konusu bile olmuyor. Neler söylemek istersiniz?

Haydar Şahin: *Devlet ve Hükümet, Zazaca konusunda duyarlı değildir. Hükümet olan AKP içinde Kürt kökenli milletvekilleri ve diğer Kürt siyasileri ve Kürt aydınları; Kürtçe ve Kürt kimliği için taşıdıkları duyarlılığı Zazaca için taşımamaktadırlar. AKP ve diğer partilerde olan Zaza kökenli milletvekilleri ve Zaza aydınlarının da sesi çıkamamakta. Devletin 1930'lu yıllarda yaptığı tespit yerini bulmuş görünüyor. O yıllarda devlet Alevi Zazaların süreçlerine Türkleşeceklerini, suni Zazaların da Kürtleşeceklerini söylemekteydi. Görünen o ki bu durum devletin de işine gelmekte. Hem Kürtlerle hem de Zazalarla uğraşmaktansa sadece Kürtlerle uğraşmak daha çok işine gelmektedir.*

Bizler, hükümetin Zazaca'yı Kürtçe'nin bir lehçesi olarak görüp o pota içerisinde eritilmesine katkı sunmasını doğru bulmuyoruz

Daily News: Türkiye'de Zazaca neden Kürtçe'nin altbaşlığı olarak ele alınıyor, kendinizi anlatmakta zorlandığınızı hissediyor musunuz? Neden Zazaca ve Kürtçe'nin farkı anlaşılıyor?

Haydar Şahin: *Bunu anlamak için, tarihsel arka plana bakmak gerekir. Osmanlı Devletinden cumhuriyetin kuruluş yıllarına kadar Zazaların devletle hep sorunu olmuştur. Çok uzağa gitmeye gerek yoktur. Cumhuriyet döneminde Doğudaki çatışmaların çoğu Zazalarladır. Dersim Koçan Aşireti hareketi, Şih Sait hareketi, Mukti hareketi, Dersim hareketi... bunların tamamı Zazalara yönelik hareketlerdir. Kürtlerin kendilerinin de ifade ettikleri gibi Anadolu'ya girişten, Şah İsmail'e; Cumhuriyetin Kuruluşundan Şih Sait ve Dersim hareketlerine kadar hep Türklerin yanında olmuş, Türklerle bir sorunları olmamıştır.*

Zazaca'ya Türkçe'nin ya da Kürtçe'nin altbaşlığı olarak ele alınmamalı; yukarıda kısaca değinmiş olduğumuz gibi bir kısmı Kürtleşmeli bir kısmı da Türkleşmeli ki bu sorunlu topluluktan kurtulunabilsin. Bu toplulukta ulusal bilincin gelişmesi ne Türklerin, ne de Kürtlerin hoşuna gitmemektedir. Her iki taraf bunu kendileri için tehlike olarak görmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan 2000'li yıllara kadar, üniversitelerde dahi Anadolu'da yaşayıp Türk olmayan halkarla ilgili tek bir araştırma yaptırılmadı. Kürtlerin 1980'li yıllardan sonra başlattıkları mücadeleleri devleti onları tanımak zorunda bıraktı. Resmi ideolojileri gereği diğer halkların inkarına devam edildi. Türkleştirilebildikleri Zazalara "Halis muhlis Türk sizlersiniz" dediler, Türkleştirilemedikleri Zazalara da "Kürt" dediler. Ve Zazaca'yı da Kürtçe içinde tanımladılar. Dolayısıyla Türkiye'deki bir çok kimse Zazaları "Kürt", Zazaca'yı da "Kürtçe" olarak algıladı.

Daily News: Devletten Zazaca'yla ilgili ne tür bir adımlar atmasını bekliyorsunuz?

Haydar Şahin: *İlk etapta devlet televizyon kanalında 24 saat yayın yapacak bir televizyon kanalı ve arkasından anaokulundan başlayarak kademe kademe okullarda Zazaca eğitim seviyesini yükseltmelidir.*

Atılan demokratik adımlar sonrasında, Kürtçe TRT 6 (Şeş) kanalı açıldı. O günlerde de daha sonraki günlerde de Zazaca yayın yapacak bir televizyon kanalı talebimiz hep oldu. Ne yazık ki, her defasında yetkililer bize özel kanal yolunu gösterdiler. Hükümet tarafından Zazaca için bizim bu taleplerimiz görmemezlikten gelindi. Umarım bu sefer hükümet duyarlı davranır bir an önce devlet kanalı TRT bünyesinde 24 saat Zazaca yayın yapacak kanal konusunda adım atılır.

Daily News: Ayrıca sanırım cumartesi günü yürüyüş sırasında Zazaca'nın yanısıra Alevi inancına da vurgu yapacaksınız, neden?

Haydar Şahin: *Türkiye'de ve Avrupa'daki Alevi kurumları hükümete çağrıda bulunuyorlar, açılım adı altında görüşmeler yapıldı. Yürüyüşler yapılmalarına rağmen Hükümet kendi vatandaşı olan Alevilerin Alevilik inancını ve Dergahlarını/Cemevlerini ibadethane olarak kabul etmiyor. Haktarı gaspedilen bu inanç gurubundan Zazalar da var. Ve bu inanç gurubuna bağlı Zazalar daha düne kadar Cem ritüellerine dillerinde yapmaktaydılar. Birinci neden bu. İkinci neden de Zaza Diline karşı var olan umarsızlığın ayısını Alevi inancına karşı da gördüğümüzden bu inanca da vurgu yapma ihtiyacı hissettik.*

Daily News: Zazaca Türkiye'de hangi bölgelerde ve ortalama olarak kaç bin kişi tarafından konuşuluyor?

Haydar Şahin: *Erzincan, Tunceli, Bingöl, Elazığ, Diyarbakır, Kısmen Muş merkezi ve kazası Varto, Siverek, Gerger, Sivas'ın; Zaza ve İmranlı, Ulaş, Erzurum; Hınıs ve Tekman da yoğun şekilde konuşulmaktadır. Ortada istatistik veriler yok. Ama bu il ve ilçe nüfuslarını ve metropol kentlerde yaşayan Zazaları göz önüne aldığımızda 4 (dört)milyon Zaza nüfusundan bahsedebiliriz. Bu nüfusun şu an dörtte biri konuşuyor bile olsa; nereden bakarsanız bakınız 1 (bir) milyon insan Zazaca konuşmaktadır.*

Daily News: Zazaca'yla ilgili bir yürüyüş gerçekleştireceksiniz. 20.10.2012 tarihinde, yani bu cumartesi günü öncelikle bunun gerekçesini okurlarımızla paylaşabilir misiniz?

Haydar Şahin: *Zazaca'nın geldiği tehlikeli durumu biz Zazalar bilmemize rağmen bu yönde yazdığımız ve söylediklerimiz bizimle sınırlı kaldı. Ancak, Zazaca'nın geldiği tehlikeli durum 21 Şubat 2009 yılında UNESCO tarafında açıklanan raporda yer almasıyla kamuoyu tarafından duyulur oldu.*

Zaza Dilinin bu tehlike altında olması durumu ile her ne hikmetse hükümet tarafından bir türlü görülmedi. Hükümetin bu konuda acil bir eylem planı geliştirmesi için böyle bir yürüyüş yapmayı uygun gördük. Umarız kamuoyu Zazaca için bu acil durumu tartışır ve medya Zazaca'nın bulunduğu bu tehlikeli durumdan çıkması için sorunu gündemde tutar.

Daily News: Saat kaçta ve nerede başlayacak?

Haydar Şahin: *20.10.2012 Cumartesi günü saat:16.00 da Tunel'den başlayarak Taksim'e yürüyeceğiz.*

NOT: Türkiye'de İngilizce yayın yapan Daily News gazetesi 20 Ekim 2012 tarihinde Zazaca'nın Demokratik Haklarının verilmesi amacıyla yapılan yürüyüş öncesinde 17 Ekim 2012 tarihinde Haydar Şahin'le bir röportaj yaptı. Ancak bu röportaj bilinmeyen nedenlerden dolayı yayınlanmadı.

Vatey Verénon

(Atasözlerimiz)

Kâré waxt, paşey text ..... "Vaktinde yapılan işin önemini dile getiren bir Zaza atasözüdür."

Kılito zernén, her çéver(ber) keno ra (akeno) ..... "Altın anahtar, her kapıyı açar"

Noné xo, cenîya xo, kâré xo bizanê ! ..... "Ekmeğini, eşini, işini bil!"

Bela névano, ez yénu ..... "Bela gelirim demez."

Panc(ponc) gışti yew(ju) nébeni ..... "Beş parmak bir olmaz."

Nézanayış ya zere, ya zi sere dejneno ! ..... "Bilmemek; ya karın, ya da baş ağrıtır."

Hınzar ray bızani zi, yew zanayira biperı ..... "Bin kere bilsen de, bir bilene sor"

Vengé dowuli, duri ra weş yeno. ..... "Davulun sesi, uzaktan hoş gelir."

Dost roca teng de béyli beno. ..... "Dost sıkıntılı günde belli olur (anlaşılır)."

Heq caé xo véyneno ..... "Hak yerini bulur."

BİYAYIŞE PÊXEMBER? (Mewlidê Nebi)

2. BÖLÜM.

Goşê xo sernên cema'etê, Rebbê ma
Kerdi xezney xo miyani eşkera.

Kaş u nuni azdi pêhet, emzê kerzê,
Bibi icat ezd u azmin gerz u serz.

Nuzdê xo ra kerzê nuzê Ehmedi,
Ê nuzi ra xelqê kero Muhammedi.

Bê'edê (bahdê) ceş Adem xelikna herzi ra
Ame o nur, çaredê ey di ruwa.

Bê'edo Hewa bibi peyda, ame zew,
Çare di vinderzê, zeydê menga new.

Bê'edo ame pê dûma o nur resa,
Kalikê Ehmedi di, bi eşkera.

Kalikê ey va ki "Ebdulmutalib!"
Bî semedê des laji, ya Reb, ya Hebib!

Rayda to di ez zewi qurban keran,
La mi rê verdê illahi ê newan.

Eş kerem di, xo ra Ellay da bi ey,
Pê dûma va bi, ci rê des lajê ceş.

Ke'be di ronîşt u venda çend peyan,
Va ki ez do wahdê xo rê ca bîdan.

Quze bierzê va cema'etê xo rê,
La ki nê girzi, bi quze sax kerzê.

Quze eşt u kewt bi Ebdullahi ser,
Razi nêbi ney rê, cem'ato bêxeyz.

Va senin razi bê neyrê serweri,
O do bibo piyê nê Pêxemberi.

Va peyanê hadîzan, des bi ey,
Cadê ey di ronim ma des devey.

Des finî no tarza quze erziya,
Huzgî des, namedê ey di vîjiya.

Fîna zondesî ki eşt quze inan
Quze noşin kewt bi namey ê devan.

Çend devey va duz bi, şîrê qurbani rê,
Kerz bi qurban ey devan, vanê ci rê.

Çaxo ki devey bi qurban, Ellay resa
Pêro vîjan (vîjiyay) va ki no girze zey.

Kam ki adîzi ra xelas xo rê wast,
Wa buwanin Ehmedi rê esselat.

Dua: Revena atina fil dunya 'heseneten we fil
axireti 'heseneten we qina 'ezabennar. Amin.
Çulçî Mustafa yazmış.

Osman Efendi
(1853-1929)

Biyayişe Pexember?
ZAZANA

Zazaca - Türkçe Sözlük

Türkçe - Zazaca Sözcük Listesi

R. Hayıg

B. Werner

TİJ YAYINCILIK

ROŞAN HAYIG, B. WERNER ÇALIŞMASI, TAMAMI 450 SAYFA. ŞİMDİYE KADAR YAYINLANAN EN KAPSAMLI ZAZACA SÖZLÜKTÜR. ZAZACA-TÜRKÇE SÖZLÜK YANISIRA AYRICA SON BÖLÜMÜNDE TÜRKÇE SÖZCÜKLERİN ZAZACA KARŞILIĞI VARDIR. SÖZLÜK DERGİMİZ TARAFINDAN SATIŞA SUNULMAKTADIR. SÖZLÜKTEN EDİNMEK İSTEYENLER DERGİMİZLE İRTİBATA GEÇMELERİ YETERLİ OLACAKDIR. SİPARİŞ TEL.: 0 555 210 00 00

dergi • kitap
ofis • broşür
ilan • gazete
katalog • kartvizit
cilt • davetiye
kase • m. evraklar

Telfax : 0412. 226 71 79
Gsm : 0507. 606 96 86
: 0537. 437 70 62
M. Akif Ersoy Cad. Et Balık
Kurumu Yanı Kaya 3 Apt. Altı
Yenişehir / DİYARBAKIR

Matbaacılıkta 21 yıllık tecrübemizle hizmetinizdeyiz.

İmtiyaz Sahibi

⇒ Abdulkadir BÜYÜKSAYAR

Diyarbakır Bölge Sorumlusu
ve Yönetim Sözcüsü

⇒ Faysal GÖL

Dağıtım

⇒ İhsan EKİNCİ

Reklam Sorumlusu

⇒ Eyyüp KARLIDAĞ

Genel Yayın Seçici Kurulu

⇒ Abdulkadir BÜYÜKSAYAR

⇒ Mahmut PAMUKÇU

⇒ Faysal GÖL

⇒ İhsan EKİNCİ

Genel Koordinatör ve Denetmen

⇒ Fahri PAMUKÇU

Basım Yeri

⇒ Zekisan Matbaa

*Köşe Yazarları Yazılarından
Kendileri Sorumludur.*

BANKA HESAP NUMARALARI

FINANSBANK IBAN NO: TR16001110000000003114308

GARANTI BANKASI IBAN NO: TR870006200045600006681921

ZIRAAT BANKASI IBAN NO: TR490001001150335292185001

PTT POSTA HESAP NO. : 09757787

Yıllık Abonelik : 20,00 TL

*Dergimize Abone Olanlara Zaza Mustafa Jew'in
"Özel Zaza Kültür CD'Si" Hediye Edilecektir.*

İLETİŞİM

☎ : 0 555 210 00 00

E-mail : abdulcadirbuyuksayar@hotmail.com

zazanadergi@hotmail.com

facebook Sayfamız online hizmetinizde.

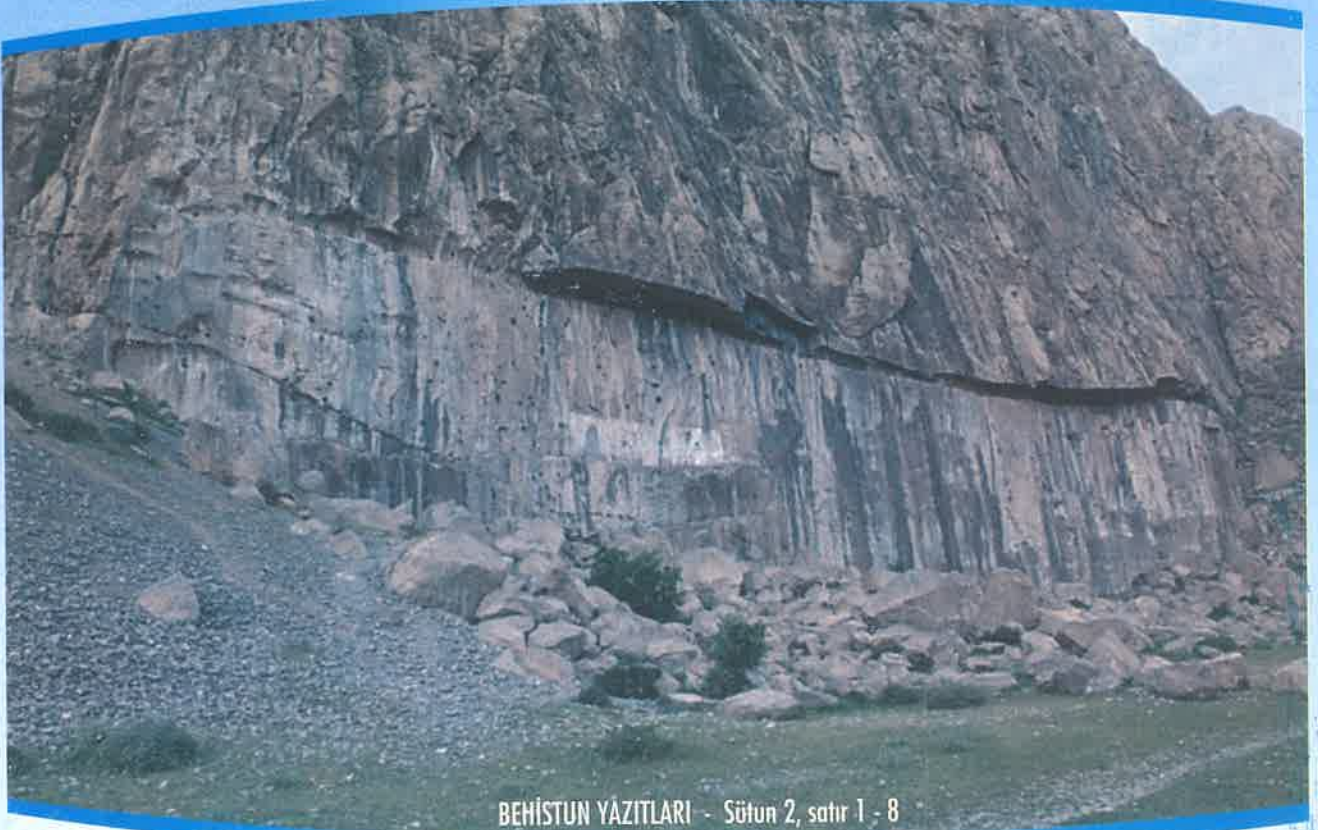
[https://www.facebook.com/pages/Zazana-](https://www.facebook.com/pages/Zazana-Dergisi/192162430812468?ref=hl)

[Dergisi/192162430812468?ref=hl](https://www.facebook.com/pages/Zazana-Dergisi/192162430812468?ref=hl)

linkinden 7/24 saat ulaşabilirsiniz.

SPONSOR
ZAZANA İLETİŞİM
Cep Aksesuar Dünyası

BEHİSTUN YAZITLARI - Sütun 2, satır 1 - 8

ZAZALARIN VARLIĞININ İLK YAZILI DELİLLERİ BEHİSTUN YAZITLARINDA

AŞAĞIDA BEHİSTUN YAZITLARINDA "ZAZANA" İSMİNİN GEÇTİĞİ BÖLÜMÜN ORJİNAL HALİ İLE YAPILAN ÇEVİRİSİNİ SİZ DEĞERLİ OKURLARIMIZA AKTARIYORUZ. M.Ö. 500'LÜ YILLARDA PERS İMPARATORLUĞUNUN EĞEMENLİĞİ ALTINDA OLAN ŞU ANDA YAŞADIĞIMIZ BÖLGEDEN SÖZ EDİLEN BU BÖLÜMÜNDE, FIRAT NEHRİ KENARINDAKİ "ZAZANA KENTİ"NDEN BAHSEDİLMEKTEDİR.

Ayam \ Zâzâna \ NAMA \ vardonam \ anuv \ Ufrâluvâ \ Avada \ Nadita

Behistun (Bisotun): İran'da kasaba, Pers kralı tarafından yaptırılan ünlü bir yazıt. I. Darius Büyük (522-486 M.Ö.) Ahemeniş İmparatorluğu (19) Kral Darius diyor: Babylon'dan sonra, o varmadan bana Nidintu-Bel Nebuchadnezzar kendini denilen, bir dizi ile geldi, Zâzâna adında bir şehir savaşa sunulan Fırat nehri kenarında. Sonra biz savaşa katıldık Ahuramazda bana yardım getirdi; lütfuyla Ahuramazda ben tamamen Nidintu-Bel konak alaşağı etmedim. Düşman suya kaçtı; onları su götürdü. Aynı ikinci gününde Anâmaka [18 Aralık 522] biz savaşa katıldı.